

Naturvård
Tomas Axelsson

Enligt sändlista

BILDANDE AV NATURRESERVATET ÖJENÄSBÄCKEN, ARVIKA KOMMUN

BESLUT

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) förklarar Länsstyrelsen Öjenäsbäcken som naturreservat. Det aktuella området, vars exakta gränser fastställts vid en inmätning av Lantmäteriet, avgränsas med den svarta heldragna linjen på kartan i bilaga 1.

Reservatets namn ska vara Naturreservatet Öjenäsbäcken.

Syfte med reservatet

Naturreservatet Öjenäsbäckens bildas med syfte att bevara och utveckla ett fritt rinnande och ej för kraftändamål reglerat vattendrag med de livsmiljöer för flodpärlmussla och andra skyddsvärda arter som förekommer i och i anslutning till vattendraget. Den förekommande flodpärlmusselpopulationen ska vara livskraftig och uppvisa god ålderssammansättning och förnyring. Biotoper, strukturer och funktioner som strömsträckor, sidofårar, stenar och block, grusbottnar, död ved i och kring vattendraget, fria vandringsvägar för fisk, naturlig vattenregim (naturlig variation i vattenstånd och flöde), god vattenkvalitet och skog med hög grad av naturlighet ska förekomma i området. De växt- och djursamhällen som är karaktäristiska för förekommande naturtyper ska ha ett gynnsamt bevarandetilstånd. Allmänhetens möjlighet att nyttja området för friluftsliv ska förbättras, likaså möjligheten att se och uppleva områdets natur- och kulturvärden.

Syftet med Öjenäsbäckens naturreservat uppnås genom att:

- vattnet ej utnyttjas för vattenkraft eller andra former av brukande som påverkar vattenregimen
- inget skogsbruk eller andra verksamheter som riskerar att förorsaka grumling, sedimentation eller försämrad vattenkvalitet i övrigt bedrivs i reservatsområdet
- skydda och restaurera viktiga biotoper, strukturer och funktioner såsom sidofårar, strömsträckor, grova stenar, block, grusbottnar, skogsområden med naturskogskaraktär, död ved och naturlig vattenregim i och kring vattendraget
- aktivt motverka bäverdämmen
- fornlämningar och övriga kulturlämningar förvaltas så att områdets kulturhistoriska värde inte minskar
- anordna parkeringsplats, rastplats, vandringsled, informationstavla, informationsbroschyr, vägskyltning samt att markera naturreservatets gräns
- kontinuerligt följa upp och övervaka områdets fauna, flora och vattenkemi

Föreskrifter

Länsstyrelsen beslutar om nedanstående inskränkningar och föreskrifter för att tillgodose syftet med naturreservatet.

Nedanstående inskränkningar och föreskrifter ska inte utgöra hinder för de åtgärder och den uppföljning som behövs för att nå syftet med reservatet och som anges i den till detta beslut hörande skötselplanen. Inskränkningarna och föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för förvaltare att genomföra eller upphandla den skötsel som ska genomföras enligt till beslutet hörande skötselplan.

Länsstyrelsen kan med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter, om det finns särskilda skäl.

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i den rätt att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet:

Utöver vad som annars gäller i lagar och författningar är det i naturreservatet förbjudet att:

1. bedriva någon form av skogsbruk samt ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle
2. i vattenområden uppföra ny damm eller andra anläggningar som har en reglerande eller dämmande effekt, anlägga erosionsskydd, bortleda vatten, fylla, påla, gräva, spränga eller rensa samt att vidta andra åtgärder om åtgärden kan förändra vattnets djup eller läge
3. uppföra ny-, till- eller ombyggnad eller annan anläggning på mark eller i vatten
4. utföra markavvattnande åtgärd
5. rensa diken
6. bedriva verksamhet eller utföra åtgärder som förändrar områdets ytformer som att bedriva täkt, anlägga väg, schakta, tippa, gräva, borra eller anordna upplag
7. anlägga ny ledning i mark, luft eller vatten
8. inplantera djur, växter eller andra organismer
9. hålla betande djur
10. förvara, hantera eller sprida kemiska eller biologiska bekämpningsmedel eller gödsel
11. utan Länsstyrelsens tillstånd framföra fordon i terräng för skogs- och jordbrukets syften
12. utan Länsstyrelsens tillstånd anordna överfart eller på annat sätt köra i vattendraget
13. utan Länsstyrelsens tillstånd sprida kalk
14. utan Länsstyrelsens tillstånd genomföra biotop- eller fiskevårdande åtgärder

Föreskrifterna under A ska inte utgöra hinder för normalt underhåll av riksväg 61, dock ska sådant underhåll ske med största möjliga hänsyn till naturreservatets syften. För större vägreglaterade arbetsföretag som kan antas ha en betydande påverkan på Öjenäsbäcken krävs prövning enligt reservatsföreskrifterna.

Föreskrifterna A1, A6, A7, och A11 ska inte utgöra hinder för underhåll och felavhjälpning vid befintliga kraftledningar under förutsättning att åtgärden sker i samråd med reservatsförvaltaren.

Föreskriften A1 utgör inte hinder för rójning av jaktpass under förutsättning att naturvärden inte påverkas negativt och att åtgärden sker i samråd med reservatsförvaltaren.

Föreskrifterna A11 och A12 utgör inte hinder för hämtning av fällt vilt enligt terrängkörningsförordningen under förutsättning att körskador ej sker och att befintliga överfarter används.

Föreskrifterna A1 och A3 utgör inte hinder för underhåll av befintlig gångstig och träbro i områdets södra del nära Nysockensjön under förutsättning att naturvärden inte påverkas negativt och att åtgärden sker i samråd med reservatsförvaltaren.

Föreskriften A6 utgör inte hinder för arkeologiska undersökningar i anslutning till befintliga fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar under förutsättning att åtgärden sker i samråd med reservatsförvaltaren.

Fisket regleras ej i reservatsföreskrifterna eftersom Nysockensjöns fiskevårdsområdesförening har beslutat om fiskeförbud i rinnande vatten. Nuvarande fiskeregler bedöms vara förenliga med reservatsbeslutets syften. Om fiskereglerna ändras av föreningen kan reservatsbeslutet komma att revideras med avseende på föreskrifter för fisket.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter att tåla visst intrång:

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att följande anordningar och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med reservatet:

1. upphuggning och markering av reservatets yttergräns
2. anläggning och underhåll av parkeringsplats, rastplats och markerad led
3. uppsättande av informationstavla
4. undersökningar av flora och fauna, mark- och vattenförhållanden samt utmarkering av därtill hörande provtytor
5. skötselåtgärder enligt bifogad skötselplan såsom flottledsåterställning och skapande av död ved inom skötselområde 1 och luckhuggning och skapande av död ved inom skötselområde 2

C. Ordningsföreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas i, samt om ordningen i reservatet i övrigt (gäller även markägare och innehavare av särskild rätt):

Utöver vad som annars gäller i lagar och författningar är det i naturreservatet förbjudet att:

1. samla in ryggradslösa djur, t ex insekter och musslor
2. samla in mossor, lavar, vedsvampar eller vattenlevande växter
3. skada eller ta bort död ved såsom lågor, torrträd och torra grenar
4. utan länsstyrelsens tillstånd i näringssyfte organiserat utnyttja området, samt för skolor och institutioner att regelmässigt utnyttja området för att utföra naturvetenskapliga eller andra undersökningar
5. medföra ej kopplad hund
6. trampa eller gå i vattendraget

Föreskriften C5 utgör inte hinder för att bedriva jakt med lös hund.

I samband med vetenskapliga undersökningar kan Länsstyrelsen meddela undantag från ordningsföreskrifterna under C om detta inte motverkar syftet med reservatet. Till vetenskapliga undersökningar räknas bl.a. Länsstyrelsens regionala miljöövervakning, undersökningar inom ramen för uppföljning av åtgärdsprogram för hotade arter samt arkeologiska undersökningar.

Länsstyrelsen beslutar att ordningsföreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken träder ikraft tre veckor efter den dag författningen utkommit från trycket i länets författningssamling. Enligt 7 kap. 30 § miljöbalken gäller dessa föreskrifter omedelbart efter ikraftträdande, även om de överklagas.

Fastställande av skötselplan

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken fastställer Länsstyrelsen den i bilaga 3 redovisade skötselplanen för naturreservatet. Länsstyrelsen i Värmlands län ansvarar för förvaltning av naturreservatet. I detta dokument avser begreppet förvaltare därför Länsstyrelsen eller den som ersätter Länsstyrelsen som förvaltare.

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Öjenäsbäckens naturreservat
Län	Värmland
Kommun	Arvika
N2000-beteckning	SE0610162
Lägesbeskrivning	6,1 km O om Åmotfors mellan Gretjärnet och Nysockensjön
Församling/Socken	Ny socken
Topografisk karta	11CNV
Ekonomisk karta	11C6C
Naturgeografisk region	28b, kuperad sydlig boreal
Kulturgeografisk region	Värmlands och Dalslands dalbygder
Fastighetsknutna rättigheter som reservatet berör	Servitut Väg Hultängen 17-Å-2897.1 Kraftledning jordkabel 1784IM-07/21971.1 Väg, avlopp, brygga 17-V-624.1 Rättigheter Ledningsrätt 17-Å6246.1 Allmän väg 61 Samfälligheter Klätten-Gretjärns vägsamfällighet Evt P-595, bildad i akt 17-P-595 Berg S:2 Väg, 17-NY-92 Dalen S:1 Väg, 17-NY-66 Sten S:1 Väg, 17-NY-74 Sten S:2 Gretjärnet, 17-NY-74

Fastigheter	Dalen 2:1 Dalen 1:67 Berg 1:33 Sten 1:8
Areal	40 ha
Förvaltare	Länsstyrelsen i Värmlands län

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Ärendets beredning

Öjenäsbäcken har sedan länge varit känt som ett av Värmlands mest värdefulla vattendrag, inte minst på grund av förekomsten av ett reproducerande bestånd av flodpärlmussla. Öjenäsbäcken har inom Länsstyrelsens kalkningsverksamhet använts som ett okalkat referensvattendrag då vattnet uppvisar ett stabilt pH- och alkalinitetsvärde. I vattendraget har flodpärlmussla, fisk (främst öring), bottenfauna och vattenkvalitet regelbundet undersökts sedan 1990-talet. I arbetet med det av riksdagen beslutade miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag har Öjenäsbäcken klassificerats som ett nationellt särskilt värdefullt vattendrag. Delmål 1 under Levande sjöar och vattendrag innebär att minst hälften av de mest skyddsvärda miljöerna ska skyddas långsiktigt.

Reservatsbildningen påbörjades med ett informationsbrev till berörda markägare i januari 2008, sedan flera skogsavverkningar och vägreglaterade underhållsåtgärder påverkat vattendraget negativt. Förslag till gräns för naturreservatet utarbetades och kommunicerades med markägarna under 2008 och 2009. För värdering har anlitats NAI Svefa AB, Vänersborg och Landeum KB, Karlstad. För förhandling har anlitats N.A. Stefansson AB, Söderhamn. Överenskommelse om intrångsersättning tecknades mellan Länsstyrelsen och ägarna av Dalen 2:1 samt Dalen 1:67 i januari respektive mars 2010. Naturvårdsverket köpte berörd del av Sten 1:8 med tillträde den 1:e april 2010. Fastigheten Berg 1:33 ägs av Bergvik Skog AB. Förhandling om köp av berörd del av fastigheten påbörjades i november 2009. I augusti 2010 avbröts förhandlingen då ingen uppgörelse har kunnat nås trots flera försök. Den berörda delen av Berg 1:33 är planerad att ingå i en bytesaffär mellan Bergvik Skog AB, Naturvårdsverket och Sveaskog.

Den skogsbilväg som löper parallellt med Öjenäsbäcken kommer att avvecklas eftersom användande och underhåll av densamma innebär en risk för betydande negativ påverkan på vattendragets vattenkvalitet och naturvärden. Ett avtal om anläggning av nya vägar väster och öster om reservatet godkändes av de tre berörda parterna Arvika kommun, Bergvik Skog AB och Naturvårdsverket i december 2009. Avtalet har undertecknats av Arvika kommun. Bergvik skog AB vill avvakta med påskrift tills fastighetsaffären rörande berörd del av Berg 1:33 slutförts.

En fastighetsrättslig utredning har genomförts av Lantmäteriet för det aktuella området. Vid denna utredning upptäcktes att tre äldre vägsträckningar från laga skifte korsar området. Vägarna finns inte idag, men har ett stort antal delägare. Dessa sakägare har givits möjlighet att yttra sig över ärendet genom beslut den 28:e april 2010 om kungörelsedelgivning i Värmlands Folkblad, Nya Wermlands-Tidningen och Arvika Nyheter.

Remissinstansernas och sakägares synpunkter

Myrekrokens viltvårdsområde vill ha ett undantag från föreskrifterna A11 och A12 för att ha möjlighet att i samband med jakt transportera ut fälld älg ur naturreservatet.

Fiskeriverket bedömer att beslut och skötselplan inte inverkar negativt på de allmänna fiskeintressena.

Sveriges geologiska undersökning lämnar ett antal synpunkter av redaktionell karaktär och meddelar att inga undersökningstillstånd finns i området.

Trafikverket framhåller vikten av riksväg 61 som riksintresseområde enligt miljöbalken och som pendlingsstråk. I syfte att öka framkomlighet, trafiksäkerhet och att främja den regionala utvecklingen finns planer på en ombyggnad av det vägavsnitt som berör naturreservatet. En arbetsplan som tillåter ombyggnad av riksvägen finns fastställd sedan tidigare.

Fortum Distribution anser att beslutet inte får innebära begränsat tillträde till befintliga anläggningar vid underhåll, felavhjälpning och rójning samt att planerade naturvårdande skötselåtgärder ska genomföras på ett sätt som inte påverkar befintliga anläggningar.

Naturvårdsverket tillstyrker beslutet.

Arvika kommun har ingen erinran mot beslutet.

Naturskyddsföreningen ställer sig positiva till förslaget till beslut och har inget att erinra.

Länsstyrelsens bemötande av inkomna synpunkter

Jakträttsinnehavarna ges rätt att transportera ut fällt vilt genom ett tillägg till föreskrifterna under A. Rimligen medför enstaka transporter av fällt vilt inte sådana skador på mark och vatten att reservatets naturvärden riskeras.

Några mindre redaktionella ändringar har gjorts efter påpekanden från Sveriges geologiska undersökning.

Enligt förslaget till beslut ska naturreservatet inte utgöra hinder för Trafikverket att utföra drift och underhåll av riksvägen. Där står även att större arbetsföretag behöver prövas gentemot reservatsbeslutet. Länsstyrelsens syfte med denna formulering är inte att förhindra eventuella ombyggnationer för att förbättra vägens funktion, men att genom prövning mot bl.a. reservatsbeslutet tillse att utformning och genomförande i så liten grad som möjligt påverkar områdets naturvärden negativt.

Ett förtydligande av undantaget från föreskrifterna under A avseende underhåll och felavhjälpning vid befintliga kraftledning har gjorts efter synpunkter från Fortum Distribution.

Länsstyrelsen är medveten om befintliga anläggningars läge och tillser att skada på dessa ej sker vid åtgärder enligt skötselplanen.

LÄNSSTYRELSENS MOTIVERING OCH INTRESSEPRÖVNING

Beskrivning av omgivande landskap och reservatet

Naturreseptatet Öjenäsbäcken ligger i Arvika kommun, mellan Arvika och Åmotfors och är ett ca 2,3 km långt vattendrag. Öjenäsbäcken rinner genom en relativt brant sluttande skogsklädd dalgång från Gretjärnet i norr och mynnar i Nysockensjön i söder. På denna sträcka faller vattnet ca 40 meter. Avrinningsområdet är 20,7 km² vid Gretjärnets utlopp, ytterligare två km² tillkommer på sträckan ned till mynningen i Nysockensjön. Avrinningsområdet domineras av skogsmark och har en sjöandel på ca 8 %. Medelvattenföringen i Öjenäsbäcken är ca 250 liter per sekund. Öjenäsbäckens avrinning når via Nysockensjön, Jösseälven, Glafsforden och Byälven sedermera Dalbosjön i Väneru.

Berggrunden i Öjenäsbäckens närmaste omgivning består av tonaliter och granodioriter (sur till intermediär plutonit eller metaplutonit), som också är den dominerande bergarten i avrinningsområdet. Längre upp i avrinningsområdet återfinns även metamorfa bergarter (granitisk gnejs) med inslag av grönstenar (metagabbro till metadiorit). Bäckens närområde utgörs av en brant dalgång där jordarterna utgörs av i huvudsak morän, men inslag av sand och silt förekommer. Den dominerande delen av i reservatet ingående skogsmark utgörs av grandominerade skogar med hög bonitet och en ålder på ca 50 år. Vissa mindre områden med såväl äldre som yngre skog förekommer. Ett område som utmärker sig är skogsbeståndet söder om riksvägen som domineras av lövträd, främst björk med en ålder om ca 50 år. Skogsmarken hyser i sig inga större skogliga naturvärden, då produktion av timmer, massaved och bränsle har varit den dominerande inriktningen på skötseln. Dock är skogen mycket viktig för vattendragets naturvärden i form av skyddszon. Inslaget av lövträd (gråal, björk, rönn och enstaka sälg, lönn och asp) ökar ju närmare vattendraget man kommer. Riksväg 61 korsar vattendraget ca 200 m norr om mynningen i Nysockensjön. Längs nedre delen av vattendraget finns åkermark, dock med en lövbård mellan bäcken och åkern. Parallellt med vattendragets östra sida löper en skogsbilväg som anlades i mitten av 1950-talet. Avståndet mellan vägen och vattendraget är på vissa ställen bara några få meter.

Öjenäsbäcken har tidigare använts för timmerflottning, vilket idag syns i form av träkonstruktioner i vattendragets kant och en flottningsdamm i Gretjärnets utlopp. Öjenäsbäcken är till stor del rensad i timmerflottningssyfte, loppet har rätats ut, större stenar och block har avlägsnats och mindre sidofårar har stängts av. Stenar och block som avlägsnats från vattendraget återfinns idag i rensningsvallar i strandkanten. Flottningen upphörde troligtvis under 1950-talet och avslöstes 1993. Längre uppströms i vattensystemet, mellan Öjenässjön och Gretjärnet, finns lämningar av ytterligare en damm.

Öjenäsbäcken är okalkad och har naturligt god buffringsförmåga. Bäckens har använts som referensvatten inom kalkningsverksamhetens effektuppföljning. Vattendraget uppvisar god pH-status och förurningskänsliga bottenfaunaarter påträffas i vattendraget. Öjenäsbäcken biotopkarterades av Länsstyrelsen sommaren 2005. Drygt halva vattendraget bedömdes som

BESLUT

2010-09-22

Dnr: 511-3619-08

kraftigt flottledsrensat. Resterande delar har bedömts som försiktigt respektive ej rensade. Förutom flottningsdammen vid vattendragets inlopp förekom vid biotopkarteringstillfället två ytterligare vandringshinder i form av bäverdammar. Mängden död ved i vattendraget varierar mellan måttlig och god. Större delen av Öjenäsbäcken är väl beskuggad av omgivande skogsmark. Biotopvård har utförts i vattendraget sedan flottleden avlystes, dock kvarstår visst restaureringsarbete innan Öjenäsbäckens strukturer och funktioner kan sägas vara återställda till naturliga nivåer.

Öjenäsbäcken har sedan 1990-talet ingått i Länsstyrelsens regionala miljöövervakning, där vattenkemi, bottenfauna, fiskfauna och flodpärlmussla har undersökts kontinuerligt. Öjenäsbäckens flodpärlmusselbestånd utgörs av både äldre och yngre individer. Reproduktion har skett i sen tid. Flodpärlmusslan är rödlistad i kategorin starkt hotad (EN) och är Öjenäsbäckens starkaste naturvärde. Flodkräftan är rödlistad i kategorin starkt hotad (EN) och har förekommit talrikt i Öjenäsbäcken. Under senare tid tycks dock flodkräftbeståndet ha minskat, möjligtvis p.g.a. extrema lågvatten i kombination med predation av mink. Det förekommande öringbeståndet är sannolikt av både strömstationär och vandrande typ och är skyddsvärt i sig, men är dessutom av största vikt för flodpärlmusslans fortplantning eftersom denna i ett av sina livsstadier parasiterar på gälarna av unga öringar. Förutom öring har även bäcknejonöga, lake, abborre, gädda och mört noterats i Öjenäsbäcken. Bottenfaunasamhället är relativt art- och individrikt, vid provtagning 2007 påträffades 45 olika arter i vattendraget och individtätheten beräknades till ca 3000 individer per m². Bottenfaunasamhället hyser även flera arter som är mycket förurningskänsliga. Totalt har ca 100 olika arter av bottenlevande insekter och småkryp påträffats i Öjenäsbäcken. Strömstare och häckande forsärla observeras regelbundet vid Öjenäsbäcken. Vid inventering 2010 påträffades timmerskapania, en mossa som lever på tidvis översvämmad död ved i bl.a. strandzoner. Timmerskapanian är rödlistad i kategorin starkt hotad (EN).

Motiv till skydd

Öjenäsbäcken och dess naturvärden har under 2000-talet påverkats negativt av skogsbruk och olika vägprojekt, varför det är mycket angeläget att avsätta området som naturreservat för att säkerställa ett långsiktigt bevarande av naturvärdena. Parallellt med Öjenäsbäcken anlades på 1950-talet en skogsbilväg som bedöms ha en negativ inverkan på vattendragets vattenkvalitet och naturvärden. För att undanröja risken för negativ påverkan från skogsbilvägen stängs denna för fordonstrafik och får växa igen. Nya vägar anläggs öster och väster om naturreservatet för att ersätta den gamla vägens funktion för berörda fastigheter. I vattendragets inlopp finns en äldre flottningsdamm. Dammen utgör vandringshinder och påverkar vattenregimen. Vid några tillfällen har dammluckorna saboterats. Samtidigt som reservatsbildning genomförs pågår utredning för att om möjligt ersätta nuvarande damm med någon form av konstruktion som ger fria vandringsvägar för vattenlevande organismer, mer naturlig vattenregim och som minskar behovet av skötsel och tillsyn.

Flodpärlmusslan är en art vars utbredning och populationstäthet avsevärt försämrats under de senaste hundra åren, såväl internationellt, nationellt och regionalt. Orsakerna till artens tillbakagång är flera, bl.a. vattenkraftsutbyggnad, grumling och sedimentation till följd av skogs- och jordbruk, pärlfiske m.m. Arten är förtecknad i art- och habitatdirektivets bilaga 2, vilket

innebär att EU:s medlemsländer ska verka för att arten ska ha en gynnsam bevarandestatus. Trots att Sverige hyser en stor andel av den europeiska populationen så är den svenska flodpärlmusselpopulationens trend nedåtgående, varför arten är uppsatt på den svenska rödlistan. Flodpärlmusslans komplicerade livscykel med ett parasitiskt stadium och det faktum att unga musslor lever nedgrävda i botten, i den s.k. hyporheiska zonen, under sina första levnadsår gör att dagens hotbild mot arten är komplex. Reglering av vattendrag för kraftändamål påverkar vattenregim och flodpärlmusslans värdfisk öring negativt. Sentida forskningsresultat tydliggör att grumling av vattendrag med efterföljande sedimentation begränsar eller omöjliggör fullbordandet av många flodpärlmusselpopulationers livscykel, då de unga musslor som lever nedgrävda i bottenmaterialet kvävs eller svälter ihjäl p.g.a. att finkorniga partiklar täpper igen bottenmaterialet och förhindrar genomströmning av klart och syrgasrikt vatten. Öjenäsbäckens läge i en brant dalgång med förekomst av finkorniga jordarter i kombination med ett modernt skogsbruk baserat på tunga maskiner innebär en påtaglig risk för bevarandet av Öjenäsbäckens flodpärlmusselpopulation.

Flodkraften har i Sverige minskat kraftigt de senaste hundra åren, men har fortfarande en relativt stark förekomst i västra Värmland, Dalsland och östra Norge. Flodkraften hotas främst av kraftpest, vilken sprids med den invasiva och för Sverige främmande arten signalkräfta, men även via ej desinficerade fiskeredskap. Andra hot mot flodkraften är t.ex. överfiske och predation av den i Sverige ej naturligt förekommande men introducerade minken.

Genom en naturreservatsbildning avvärjs de mest påtagliga hoten mot bevarandet av flodpärlmusslan i Öjenäsbäcken. Genom att i naturreservatet inkludera en tillräcklig skyddszon förhindras transport av onaturligt höga mängder finkornigt material till vattendraget. Reservatsbildningen medför även möjligheten att på ett mångsidigt sätt restaurera vattendraget och dess omgivning till ett mer naturligt och för naturvärdena gynnsammare tillstånd än det som råder idag. Reservatsbildningen motverkar även reglering för kraftutvinningsändamål av Öjenäsbäcken, vilket avsevärt skulle försämra förutsättningarna för förekommande naturvärden.

Genom att anordna parkeringsplats, vandringsled och informationsskyltar främjas friluftslivet i området och besökaren får en större möjlighet att uppleva och lära sig mer om Öjenäsbäckens natur- och kulturmiljövärden. Anordningarna fyller även en funktion genom att koncentrera slitage på mark och vatten till vandringsleden, parkeringsplatsen och rastplatsen. Detta bör minska slitaget i övriga delar av reservatet. Eftersom vissa av kulturlämningarna utgör del av vandringsleden, vilken regelbundet kommer att röjas från igenväxningsvegetation, synliggörs och främjas områdets kulturmiljövärden.

Länsstyrelsen gör bedömningen att Öjenäsbäcken är ett mycket skyddsvärt område vars naturkvalitéer endast kan säkerställas genom att det undantags från skogsbruk, vattenkraftsutbyggnad och andra verksamheter som påverkar vatten, mark, flora och fauna.

Överensstämmelse med planer, internationella åtaganden, miljökvalitetsmål m.m.

Bildandet av naturreservatet Öjenäsbäcken är en del i arbetet med miljö kvalitetsmålet *Levande sjöar och vattendrag*, som anger att hälften av länets mest värdefulla vattendrag ska skyddas långsiktigt senast år 2010. Öjenäsbäcken har i arbetet med *Levande sjöar och vattendrag* utpekats som ett nationellt särskilt värdefullt vattendrag. Öjenäsbäcken ingår i Natura 2000, EU:s nätverk av skyddad natur, p.g.a. förekomsten av flodpärlmussla (*Margaritifera margaritifera*) och naturtypen *Naturliga vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor*. Öjenäsbäcken har i arbetet med EU:s vattendirektiv givits miljö kvalitetsnormen god ekologisk status. Naturreservatsbildningen syftar till att säkerställa förekommande naturvärdens långsiktiga bevarande och upprätthållande av rådande miljö kvalitetsnorm.

Bildandet av naturreservatet Öjenäsbäcken är en del i Länsstyrelsens arbete med att uppnå delmål 1 inom miljö kvalitetsmålet "Levande sjöar och vattendrag". Beslutet följer nationella riktlinjer för prioritering av naturreservatsskydd och Sveriges internationella åtaganden om skydd av den biologiska mångfalden. Beslutet överensstämmer med de riktlinjer som ges i Åtgärdsprogram för bevarande av flodpärlmussla.

De skötselåtgärder som beskrivs i den bifogade skötselplanen kommer påverka vissa kulturhistoriskt intressanta lämningar som härrör från den tid då timmer flottades i de värmländska vattendragen. Länsstyrelsen har i detta fall gjort bedömningen att skötselåtgärdernas positiva inverkan och förväntade effekt på områdets naturvärden är så pass viktig att den överväger den negativa påverkan på kulturlämningarnas värde. Dock skall noggrann dokumentation i form av t.ex. fotografering och beskrivande text av dessa lämningar ske innan skötselåtgärder genomförs.

Beslutet bedöms vara förenligt med en från allmän synpunkt godtagbar användning av mark- och vattenresurserna enligt 3 och 4 kap. miljöbalken. Beslutet strider inte mot kommunala områdesbestämmelser eller detaljplan och är därmed förenligt med 7 kap. 8 § miljöbalken. Beslutet är inte i konflikt med koncessioner eller undersökningstillstånd för gruvnäringen, enligt den information Länsstyrelsen fått av Sveriges geologiska undersökning (SGU).

Intresseprövning

I reservatsbildningsprocessen ingår som en del att i alla frågor göra en vägning mellan enskilda och allmänna intressen med den utgångspunkten att det ska finnas en rimlig balans mellan de värden som ska skyddas genom förbudet/inskränkningen, och den belastning som förbudet/inskränkningen har för den enskilde. Länsstyrelsen menar att den avgränsning av reservatet och de inskränkningar som gjorts av markanvändningen är nödvändiga, och att de inte går längre än vad som behövs för att uppnå syftet med reservatet. Länsstyrelsens ställningstagande i denna del har skett med tillämpning av proportionalitetsprincipen.

Upplysningar

Länsstyrelsen är enligt punkten A2 bilagan till förordningen (1998:900) om tillsyn enligt miljöbalken, ansvarig för att bedriva tillsyn över reservatet. I tillsynen ingår att övervaka att reservatsföreskrifterna följs. Enligt 29 kap. 2 och 2 a §§ miljöbalken gäller bland annat att brott

går längre än vad som behövs för att uppnå syftet med reservatet. Länsstyrelsens ställningstagande i denna del har skett med tillämpning av proportionalitetsprincipen.

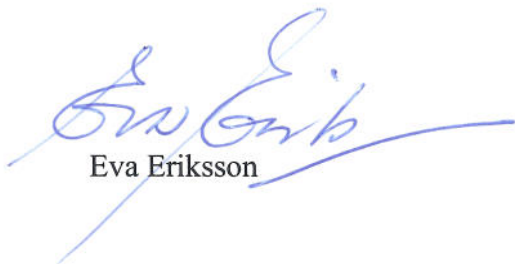
Upplysningar

Länsstyrelsen är enligt punkten A2 bilagan till förordningen (1998:900) om tillsyn enligt miljöbalken, ansvarig för att bedriva tillsyn över reservatet. I tillsynen ingår att övervaka att reservatsföreskrifterna följs. Enligt 29 kap. 2 och 2 a §§ miljöbalken gäller bland annat att brott mot föreskrift som meddelats med stöd av 7 kap. miljöbalken kan medföra straffansvar. Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan Länsstyrelsen enligt 26 kap. 9 och 14 §§ miljöbalken vid vite förelägga om rättelse.

Eftersom området är till för att stärka den biologiska mångfalden ska vindfällan och stormskadad skog lämnas. Efter bildandet av naturreservat omfattas området inte av bestämmelserna i skogsvårdslagen (se 4 § skogsvårdslagen). Det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen är därför efter reservatsbildningen statens ansvar.

Hur man överklagar, se bilaga 5

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Eva Eriksson. Föredragande har varit naturvårdshandläggare Tomas Axelsson. I den slutliga handläggningen har även deltagit chefsjurist Lars-Ove Olsson, antikvarie Annie Johansson och enhetschef Anders Walldorf.

Eva Eriksson

Tomas Axelsson

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Översiktskarta
3. Skötselplan
4. Områdesbeskrivning
5. Hur man överklagar

Sändlista

Bergvik Skog Väst AB, Trotskatan 25, 791 71 FALUN

Arvika kommun, 671 81 ARVIKA

Jerry Arntsson, Klätten Bäckstugan 2, 671 92 ARVIKA

Ingrid Höglund, Klätten Bergvik, 671 92 ARVIKA

Hasse Höglund, Klätten Bergvik, 671 92 ARVIKA

Fortum Distribution AB, 115 77 STOCKHOLM

Göran Johannesson, Fiskevik Brattorpet, 671 92 ARVIKA

Ann-Christin Karlsson, Magasinsgatan 14 A Stuartgården, 671 31 ARVIKA

Hans Karlsson, Magasinsgatan 14 A Stuartgården, 671 31 ARVIKA

Myrekrokens Viltvårdsområde, Yngve Ivarsson, Myre Björkåsen, 670 40 ÅMOTFORS

Nysockensjöns Fiskevårdsområdesförening, Bernt Karlsson, Öna Nygård, 670 40 ÅMOTFORS

Fjällsjön-Öjenässjöns Fiskevårdsområdesförening, Yngve Ivarsson, Myre Björkåsen, 670 40 ÅMOTFORS

Trafikverket Region Väst, Karin Manner, Box 1051, 651 15 KARLSTAD

Naturvårdsverket, 106 48 STOCKHOLM

Riksantikvarieämbetet, Box 5405, 114 84 STOCKHOLM

Fiskeriverket, Ekelundsgatan 1, Box 423, 401 26 GÖTEBORG

Skogsstyrelsen Region Svea, Box 387, 651 09 KARLSTAD

Sveriges geologiska undersökning, Box 670, 751 28 UPPSALA

Naturskyddsföreningen, Länsförbundet i Värmland, Verkstadsgatan 1, 652 19 KARLSTAD

Wermlands Ornitologiska Förening, c/o Björn Arvidsson, Lignellsgatan 3A, 654 63 KARLSTAD

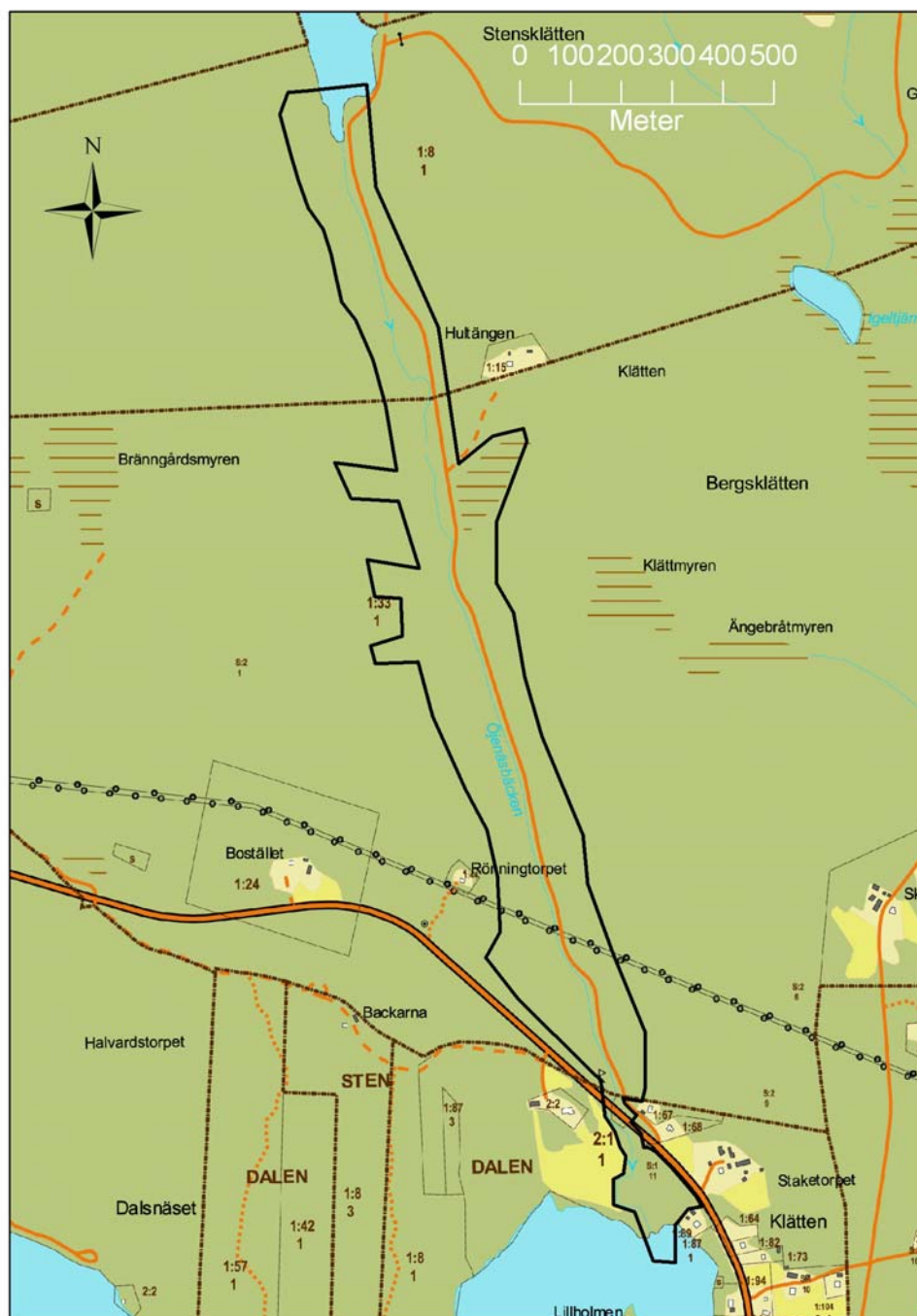
Värmlands Botaniska Förening, c/o Per Larsson, Fallängsvägen 39 A, 671 51 ARVIKA

Värmlands läns jaktvårdsförbund, Box 65, 660 60 MOLKOM

LRF, Länsförbundet i Värmlands län, Köpmannagatan 2^{4tr}, 652 26 Karlstad

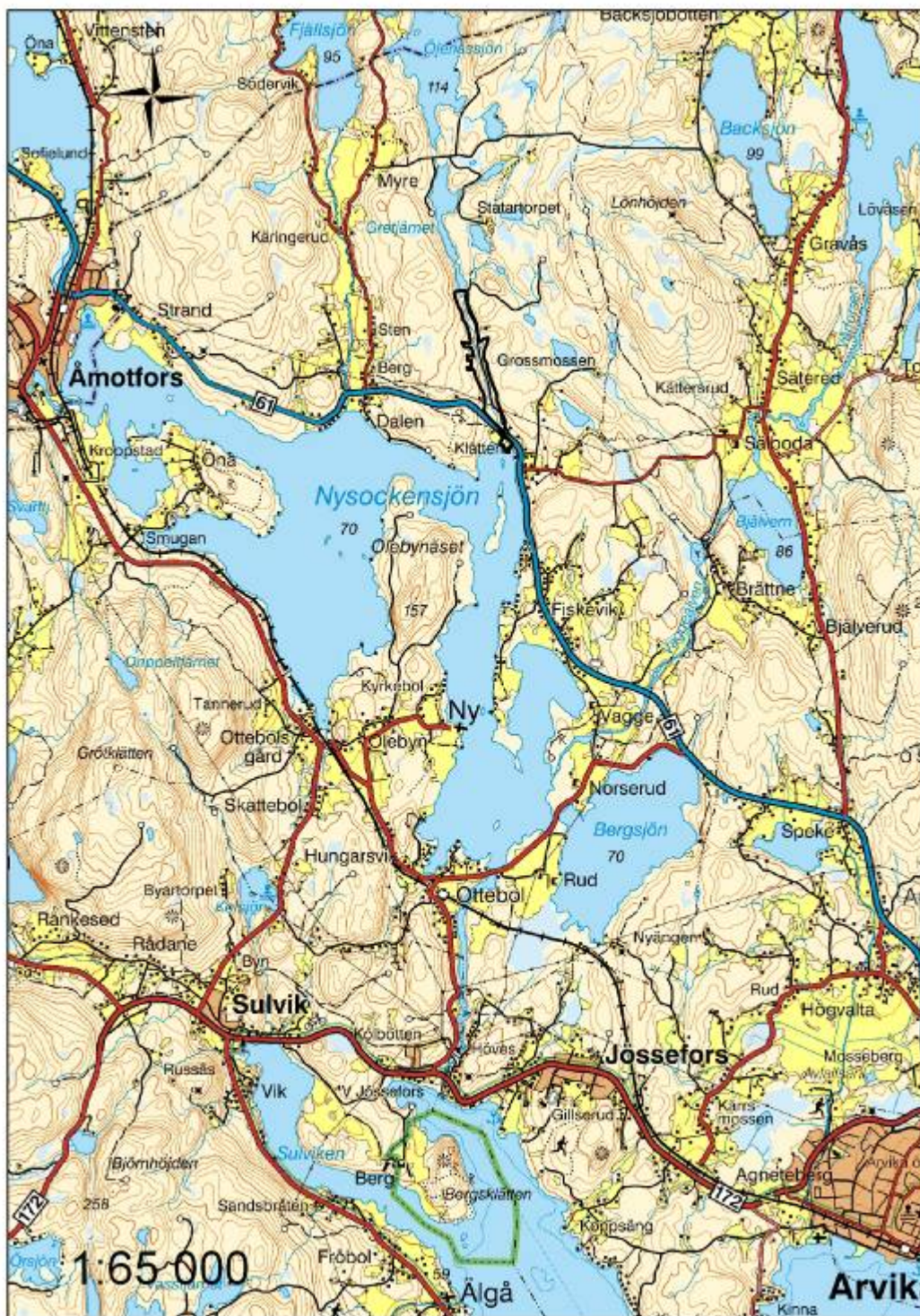
Samhällsbyggnadsenheten

Lantbruksenheten

Copyright Lantmäteriverket 2009, dnr 106-2004/188

Beslutskarta för naturreservatet Öjenäsbäcken (heldragen svart linje)

Copyright Lantmäteriverket 2009, dnr 106-2004/188

Översiktskarta för naturreservatet Öjenäsbäcken (heldragen svart linje)

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET ÖJENÄSBÄCKEN

1 Syftet med naturreservatet

Naturreservatet Öjenäsbäckens bildas med syfte att bevara och utveckla ett fritt rinnande och ej för kraftändamål reglerat vattendrag med de livsmiljöer för flodpärlmussla och andra skyddsvärda arter som förekommer i och i anslutning till vattendraget. Den förekommande flodpärlmusselpopulationen ska vara livskraftig och uppvisa god åldersammansättning och förnyring. Biotoper, strukturer och funktioner som strömsträckor, sidofårar, stenar och block, grusbottnar, död ved i och kring vattendraget, fria vandringsvägar för fisk, naturlig vattenregim (naturlig variation i vattenstånd och flöde), god vattenkvalitet och skog med hög grad av naturlighet ska förekomma i området. De växt- och djursamhällen som är karaktäristiska för förekommande naturtyper ska ha ett gynnsamt bevarandetillstånd. Allmänhetens möjlighet att nyttja området för friluftsliv ska förbättras, likaså möjligheten att se och uppleva områdets natur- och kulturvärden.

Syftet med Öjenäsbäckens naturreservat uppnås genom att:

- vattnet ej utnyttjas för vattenkraft eller andra former av brukande som påverkar vattenregimen
- inget skogsbruk eller andra verksamheter som riskerar att förorsaka grumling, sedimentation eller försämrad vattenkvalitet i övrigt bedrivs i reservatsområdet
- skydda och restaurera viktiga biotoper, strukturer och funktioner såsom sidofårar, strömsträckor, grova stenar, block, grusbottnar, skogsområden med naturskogskaraktär, död ved och naturlig vattenregim i och kring vattendraget
- aktivt motverka bäverdämmen
- fornlämningar och övriga kulturlämningar förvaltas så att områdets kulturhistoriska värde inte minskar
- anordna parkeringsplats, rastplats, vandringsled, informationstavla, informationsbroschyr, vägskyltning samt att markera naturreservatets gräns
- kontinuerligt följa upp och övervaka områdets fauna, flora och vattenkemi

2 Beskrivning av bevarandevärden

2.1 Administrativa data

Objektnamn	Öjenäsbäcken
RegDosnummer	202 32 92
Kommun	Arvika
Markslag och naturtyper (ha):	
Skogsmark	35,8 ha
Vatten	0,8 ha
Övrig mark	3,1 ha
Total areal	39,7 ha
Funna bevarandevärden:	
Markslag	Vattendrag
Strukturer	Strömsträckor, höljor, block och stora stenar, grusbottnar, svämzoner, sidofåror, sjömyrning, död ved
Arter	Flodpärlmussla, flodkräfta, timmerskapania, öring, artrik och försurningskänslig bottenfauna
Bevarandeplan finns:	Ja
Naturtyper	3260 Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor
Arter	Flodpärlmussla

2.2 Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning

Öjenäsbäcken har tidigare använts för timmerflottning. Allmän flottled inrättades under 1910-talet. Idag finns en betogdamm med två utskov i vattendragets inlopp, men sannolikt har någon form av damm förekommit vid Gretjärnets utlopp även dessförinnan. Flottningen upphörde under 1960-talet och flottleden avlystes 1993. Trots det kraftiga ingrepp som flottningen inneburit i form av t.ex. rensning, kanalisering, timmerskoning, sprängning och stängning av sidofåror så har ändå många värden i naturmiljön bestått och återhämtat sig då flottningen upphörde. Viss restaurering av vattendraget har skett efter flottningsepoken, dock återstår visst arbete innan Öjenäsbäcken är återställd till ett mer naturligt tillstånd. Idag används inte Öjenäsbäcken för någon näringsverksamhet. Nysockensjöns fiskevårdsområdesförening har förbjudit fiske i Öjenäsbäcken.

Omgivande skogsmark har brukats med produktionsinriktning. Den dominerande delen av i reservatet ingående skogsmark utgörs av grandominerade skogar med hög bonitet och en ålder

på ca 50 år. Vissa mindre områden med såväl äldre som yngre skog förekommer. Ett område som utmärker sig är skogsbeståndet söder om riksvägen som domineras av lövträd, främst björk med en ålder om ca 50 år. Inslaget av lövträd (gråal, björk, rönn och enstaka säl, lönn och asp) ökar ju närmare vattendraget man kommer. Den ingående skogsmarken har främst en skyddszonsfunktion, men kan sannolikt på sikt även utvecklas mot ett mer naturskogsliknande tillstånd. Vissa delar av reservatet har tidigare varit uppodlade, främst i området kring Hultängen. Området korsas i söder av riksväg 61. Strax norr om nuvarande bro finns en äldre stensatt bro som markerar en äldre vägsträckning.

2.3 Områdets bevarandevärden

2.3.1 Biologiska bevarandevärden

Öjenäsbäcken hyser ett relativt tätt bestånd av reproducerande flodpärlmussla. Reproducerande bestånd kräver förekomst av lax eller öring, ett permanent vattenflöde, relativt hög vattenhastighet och i de flesta fall ett klart, syrgasrikt, näringsfattigt och välbuffrat vatten med stabilt pH. Flodpärlmusslor kan bli mycket gamla, inte sällan över hundra år. Öjenäsbäcken utgör ett kärnområde för flodpärlmusslan. Musslan förekommer på flera delsträckor i älven och i vissa delar är musseltätheten hög. Flodpärlmusselpopulationen i Öjenäsbäcken utgörs av både äldre och yngre musselindivider. Flodpärlmusslan tillväxer hela livet, varför storleken på en individ även säger något om åldern. Tillväxten skiljer sig åt mellan olika bestånd och vattendrag, varför det är svårt att utifrån storleken bestämma exakt ålder. Dock är förekomsten av mindre (och således yngre) individer en tydlig indikation på att föryngring skett i beståndet i relativt sen tid, vilket är fallet i Öjenäsbäcken. Öjenäsbäckens flodpärlmusselbestånd ingår i Länsstyrelsens regionala miljöövervakning och undersöks vart tredje år. Öjenäsbäckens flodpärlmusselbestånd har inventerats enligt miljöövervakningens metodik vid fyra tillfällen. 15 slumpvis utvalda lokaler a 20 meter undersöks noggrant, samtliga individer inom sträckan räknas. Därefter görs en beräkning av totalpopulationens storlek. Medelvärde av totalpopulationens storlek vid de fyra undersökningarna är ca 11 500 individer.

Flodkräfta förekommer i Öjenäsbäcken. Under 2009 noterades en kraftig tillbakagång i beståndet. Orsaken till detta är ej utredd, men det extrema lågvattnet under sommaren är en tänkbar förklaring. Även predation av mink kan ha bidragit till minskningen. Flodkräftan är känslig för förorening, vattenförorening, fysiska ingrepp i vattenmiljön, övergödning, överfiske och predation av mink. Det största hotet mot flodkräftan är dock kräftpest, vilken bl.a. sprids med ej rengjorda fiskeredskap och med den invasiva introducerade arten signalkräfta.

I Öjenäsbäcken förekommer öring, beståndet är sannolikt både av strömstationär och vandrande typ. Det sjövandrande beståndet har minskat över tiden, exempel på möjliga orsaker till detta är omfattande nätfiske i Nysöckensjön eller vandringshinder vid riksvägen. Elfisken har genomförts vid Hultängen sedan 1997 och visar på ett relativt starkt öringbestånd som domineras av årsungar. Årsungar av öring är oönskade för flodpärlmusslans fortplantning, då musslornas glochidielarver lever som parasiter på fiskens gälar. Även lake, bäcknejonöga, gädda och abborre har noterats i Öjenäsbäcken.

Bottenfaunaprovtagning genomförs regelbundet i Öjenäsbäcken. Artsammansättningen visar att Öjenäsbäcken är obetydligt eller ej påverkad av förorening. Inte mindre än 97 olika taxa av bottenlevande småkryp har påträffats sedan provtagningarna påbörjades 1997. Några intressanta artfynd från bottenfaunasamhället är den föroreningskänsliga dagsländan *Baetis muticus*, den regionalt ovanliga nattsländan *Beraeodes minutus* och den regionalt ovanliga bäcksländan *Siphonoperla burmeisteri*.

Vattenkemisk provtagning mellan 1984-2009 uppvisar tillfredsställande värden beträffande pH-värde och alkalinitet (buffringsförmåga).

Vid inventering 2010 påträffades den rödlistade mossan timmerskapania i Öjenäsbäckens närområde. Timmerskapanian tycks föredra väl beskuggade platser och växer på död ved som tidvis översvämmas, vanligen påträffas den i högvattenlinjen. Timmerskapania växer oftast på död ved av gran med relativt mjukt ytskikt, men arten har även påträffats på död ved av asp.

2.3.2 Kulturhistoriska bevarandevärden

Timmerflottning har varit en betydelsefull verksamhet i området. Idag synliga spår av denna är den främst den betongdamm som finns vid Öjenäsbäckens övre del. Sannolikt har denna vid någon tidpunkt renoverats. För att underlätta timrets framfart har delar av bäcken rensats från block och större sten, vilket syns som en tydlig vall vid vattendragets stränder. På flera ställen finns ännu träkonstruktioner kvar i bäckens kant.

Strax norr om riksvägen finns en äldre stensatt bro som utgör fast fornlämning. Bron består av uthuggna fyrkantiga stenblock och har vid något tillfälle förstärkts med järnbalkar. Gräs och lövsly växer på och kring bron.

Söder om riksvägen finns lämningar efter torp, dessa finns markerade på 1641 års geografiska karta. I samma område finns en äldre gränsmarkering i form av en sten.

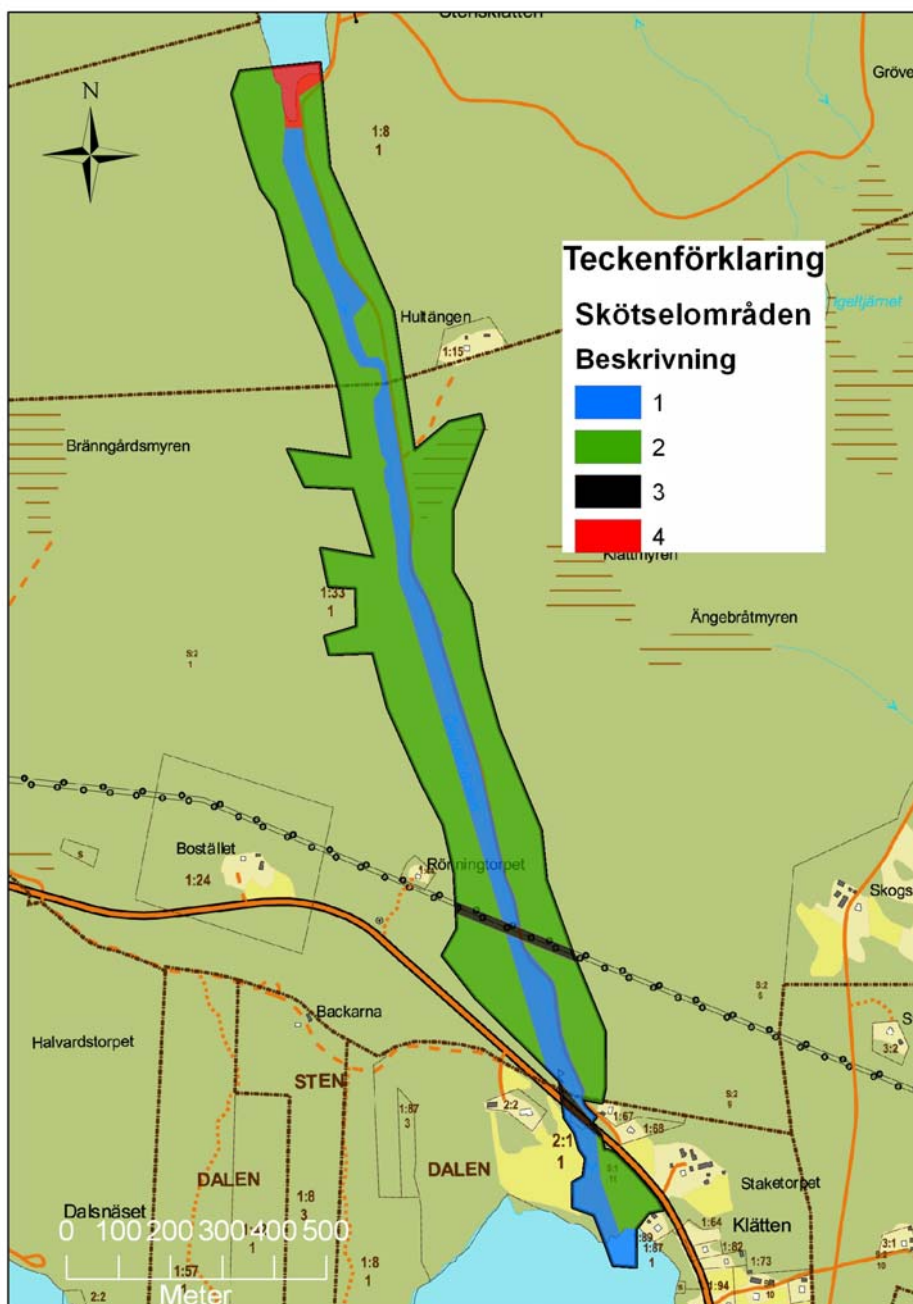
Lämning	Fornlämningsnummer
Stenbro	RAÄ 83, Ny socken
Torplämningar	RAÄ 89 och 90, Ny socken
Gränssten	RAÄ 93, Ny socken

2.3.3 Bevarandevärden för friluftsliv

Öjenäsbäcken och dess omgivning innehåller flera platser som erbjuder besökaren möjlighet till trevliga naturupplevelser. Förutom bäcken och dess närområde kan nämnas vackra vyer över Gretjärnet, platser med viss utsikt och branta stup väster om bäcken och de kulturhistoriskt intressanta lämningarna i form av flottningsdammen och den stensatta äldre vägbron.

3 Skötselområden

Reservatet har delats upp i fem skötselområden: vattendraget och dess närmsta omgivning (1, blå), omgivande skogsmark (2, grön), väg- och kraftledningsområde (3, svart), damm med närområde (4, röd) samt friluftslivsanordningar (omfattar hela reservatet). Beskrivna skötselåtgärder syftar till att stärka befintliga populationer av skyddsvärda arter i området, att återställa vattendraget till ett mer naturligt tillstånd med avseende på strukturer och funktioner, att utveckla skogliga naturvärden samt att öka områdets tillgänglighet för allmänheten.

Figur 1. Indelning i skötselområden.

3.1 Skötselområde 1: Värdekärna (ca 10 ha)

Området innefattar Öjenäsbäcken och dess närmsta omgivning. Flodpärlmussla förekommer i hela vattendraget, men tätheten är högst mellan kraftledningsgatan och riksvägen. Påverkan från flottledsrensning är tydlig i stora delar av vattendraget. Trots vattendragets höga naturvärden finns ytterligare utvecklingspotential, främst i områdets övre hälft. Granskog dominerar vattnets omgivning, men inslaget av diverse lövträd är större närmare vattendraget. Timmerskapania förekommer på tidvis översvämmad död ved i vattendragets strandområde.

3.1.1 Kvalitetsmål

Kvalitetsmål för flodpärlmussla

Öjenäsbäckens flodpärlmusselpopulation har inventerats vid flera tillfällen. Vid inventering 2009 bedömdes den totala populationen uppgå till ca 18 500 individer. Denna nivå ska ej understigas. Flodpärlmusselpopulationen i Öjenäsbäcken ska uppfylla kriterierna för ett livskraftigt bestånd, d.v.s. att mer än 20 % av populationen ska utgöras av individer som är mindre än fem centimeter och att individer mindre än två centimeter ska förekomma.

Kvalitetsmål för öring

Tätheterna av öring i Öjenäsbäcken har varierat kraftigt i de elprovfisken som genomförts sedan 1990-talets början. Fångsterna domineras av årsungar, vilka är viktigast för flodpärlmusslans reproduktion. Under 90-talets början var antalet årsungar av öring nere på ca tre individer/100 m² men har under 2000-talet ej understigit 40 individer/100 m², vilket också är medelvärdet av årsungar över hela tidsperioden. Det högsta antalet årsungar noterades 1999 med 126 individer/100 m².

I vattendrag med livskraftiga populationer av flodpärlmussla bör tätheten av årsungar av öring vara minst fem individer/100 m². Med tanke på den stora variationen i öringbeståndet, vilken sannolikt beror på faktorer som t.ex. vattenföring, vattentemperatur, födotillgång och predation är det svårt att sätta ett exakt kvalitetsmål. Ett riktvärde för ett huvudsakligen strömstationärt bestånd i ett vattendrag i det aktuella storleksintervallet är minst 18 årsungar/100 m² och minst nio individer äldre än årsungar/100 m². Öringbeståndets förutsättningar ska genom biotopvårdsåtgärder förbättras, varför målsättningen är att tätheten och populationsstorleken ska öka jämfört med tidigare mätvärden.

Morfologiska kvalitetsmål

Öjenäsbäckens påverkade delar ska återställas så att hela vattendraget återfår karaktären av ett naturvatten, där strukturer och funktioner som kännetecknar ett av människan opåverkat vatten återfinns i hela området. Fria vandringsvägar för vattenlevande organismer ska finnas inom hela området. De strukturer som genom åtgärder ska återföras eller förstärkas är block, stenar, öppna sidofåror, död ved, lekbottnar, strandflikighet, svämzoner och en heterogen kantzonsvegetation med stort inslag av lövträd och död ved. Flera delar av vattendraget är kraftigt rensade och ger ett kanaliserat intryck. Genom att återföra stenmaterial från rensningsvallarna breddas

SKÖTSELPLAN

2010-09-22

Dnr 511-3619-08

vattendraget och mångformighet och strandflikighet ökar. Inledande skötselåtgärder vidtas för att gynna lövträd och öka mängden död ved i kantzonen, vilken sedan tillåts utvecklas fritt. Målet med återställningsåtgärderna är inte att skapa ett statiskt iordningställt arrangemang av nämnda strukturer utan att genom initiala åtgärder återskapa en dynamisk miljö med vattnet som drivkraft. Ström- och djupförhållanden, vattenföring, rumslig fördelning av organiskt och oorganiskt material av olika dimensioner, fördelning av död ved och strandflikighet kommer att variera över tiden. Skötselområdet ska hållas rent från bäverdämmen, som riskerar att försämra biotopkvaliteten för flodpärlmussla och öring.

Vattenkemiska kvalitetsmål

Nedanstående vattenkemiska värden har funnits vara nödvändiga om ett flodpärlmusselbestånd ska vara livskraftigt. Om kommande provtagningar visar att någon av parametrarna regelbundet ej uppfylls ska orsaken till detta analyseras och om möjligt åtgärdas.

Parameter	Gränsvärde
pH	>6,2
Inorganiskt aluminium	<30 µg/l
Totalfosfor	<10 µg/l
Nitrat	<125 µg/l
Turbiditet	<1 FNU
Färgtal	<80 mg Pt/l
Vattentemperatur	<25 °C
Finkornigt substrat (<1mm)	<25 %
Redoxpotential hyporheon	>300mV

3.1.2 Åtgärder

Återställande biotopvård genomförs i större delen av vattendraget för att återge Öjenäsbäcken dess naturliga strukturer och funktioner på de sträckor där dessa idag saknas. Framför allt inriktas åtgärderna mot att placera ut upprepansat grovt stenmaterial från rensningsvallarna till vattenfåran, tillföra död ved till vattenfåran och att öppna stängda inlopp till sidofåror. Åtgärderna genomförs etappvis under flera år. För att inte skada flodpärlmusslor under åtgärdsarbetet flyttas dessa tillfälligt till lämplig uppströms belägen sträcka för att sedan återplaceras när åtgärderna är genomförda. Vid omfördelning av timmerskoning och utplacering av död ved ska hänsyn tas till timmerskapanians krav på livsmiljö. Bäverdämmen rivs vid behov. Lämpligen kombineras detta med jakt eller fällfångst av bäver. Ringbarkning och fällning av främst gran genomförs för att skapa ny död ved inom skötselområdet och öka lövandelen. Vid genomförande av skötselåtgärder ska dokumentation av kulturhistoriskt intressanta lämningar göras genom t.ex. fotografering och med beskrivande texter.

3.1.3 Uppföljning

Flodpärlmusselpopulationen inventeras var tredje år med fastställd undersökningstyp för stormusslor enligt påbörjade tidsserier. Elfiskeundersökning genomförs vart annat år på tidigare undersökta lokaler. Vattenkemiska provtagningar ska genomföras minst en gång per år. Bottenfaunaprovtagning genomförs årligen. Efter avslutade biotopvårdsåtgärder följs effekten av dessa upp genom förnyad biotopkartering.

3.2 Skötselområde 2: Skyddszon och utvecklingsmark (ca 29 ha)

Området innefattar den skogsmark som omger Öjenäsbäcken utanför skötselområde 1. Det främsta syftet med området är att skydda Öjenäsbäcken från negativ påverkan, men genom anpassad skötsel kan utvecklandet av skogliga naturvärden påskyndas.

3.2.1 Kvalitetsmål

Målsättningen för området är att skapa ett mer heterogent skogsbestånd jämfört med dagsläget. Skogens luckighet, volymer av stående och liggande död ved och lövandelen ska öka i området. Här och var förekommande enstaka exemplar av bl.a. sälg, rönn, al och björk som inom några år kommer att konkurreras ut av den dominerande granen om inte skötselåtgärder genomförs.

3.2.2 Åtgärder

Ringbarkning och kapning av gran genomförs i hela området. Åtgärderna genomförs etappvis under flera år och volymen skapad död ved bör ej överstiga 5 m³sk/ha och år. Inledningsvis koncentreras åtgärderna till närområden kring trängda lövträd.

3.2.3 Uppföljning

Mängden död ved, skogsbeståndets lövandel och skiktning mäts efter genomförda åtgärder.

3.3 Skötselområde 3: Vägområde och kraftledningsgata (ca 1 ha)

Området utgörs av vägområdet i och kring riksväg 61 samt av den kraftledningsgata för luftledning som finns inom reservatsområdet.

3.3.1 Kvalitetsmål

Passagen under riksvägen ska vara framkomlig för vandrande fisk.

3.4 Skötselområde 4: Damm med närområde (ca 1 ha)

Utgörs av dammen vid Gretjärnet och dess omgivning. I dagsläget regleras nivån i Gretjärnet och vattenföringen i Öjenäsbäcken med hjälp av sättare i de två dammluckor som finns. Regleringen har sedan flottningen upphörde syftat till att hålla en stabil nivå i tjärnet och att undvika kritiskt låg vattenföring i bäcken. En utredning har genomförts för att klarlägga vilka alternativ till nuvarande reglering som finns.

3.4.1 Kvalitetsmål

Vattenföringen ska i möjligaste mån tillåtas att variera naturligt, men högsta prioritet är att bäcken ej går torr eftersom detta kraftigt äventyrar livsvillkoren för flodpärlmussla, öring och många andra organismer i bäcken. Om det är möjligt ska vandringsmöjligheter för fisk och andra vattenlevande organismer säkerställas förbi nuvarande damm. I nedanstående tabell redovisas förväntade dygnsmedelflöden vid oreglerade förhållanden, vilket bör eftersträvas. Beräkningarna är utförda av SMHI och baseras på avrinningsområdets storlek, sjöandel, nederbördsstatistik och uppmätta flödesdata från jämförbara objekt.

	Vattenföring (m ³ /s)
HHQ, högsta högvattenföring (100 år)	3,8
HHQ, högsta högvattenföring (50 år)	3,5
MHQ, medelhögvattenföring	1,5
MQ, medelvattenföring	0,25
MLQ, medellågvattenföring	0,035
LLQ, lägsta lågvattenföring (50 år)	0,007

3.4.2 Åtgärder

För att uppfylla ovanstående kvalitetsmål finns tre alternativ:

1. Fortsätta med en aktiv reglering
2. Riva ut dammen, anlägga naturlig tröskel av stenmaterial ca 60 meter uppströms
3. Förändra nuvarande damms utskov till en fast, V-formad konstruktion

Det första alternativet kräver kontinuerlig skötsel och tillsyn. Vattenregimen i bäcken blir med detta alternativ ej naturlig och risk för sabotage finns, men bevisligen har denna skötsel medgett goda betingelser för Öjenäsbäckens naturvärden. Dammen utgör vandringshinder.

Utrivningsalternativet återställer bäckens hydrologi till mer naturliga förhållanden, medger vandringsmöjligheter för fisk och andra organismer och förlänger bäcken med ca 60 meter. En naturlig tröskel med vattenhushållande effekt anläggs i inloppet till bäcken. Risk för läckage av sediment till Öjenäsbäcken finns under rivningsfasen, i övrigt bör detta alternativ vara det bästa på lång sikt. Sannolikt blir vattenföringen i bäcken lägre under torrperioder jämfört med motsvarande perioder med aktiv reglering. Samtidigt bör planerade biotopvårdsåtgärder i bäcken

SKÖTSELPLAN

2010-09-22

Dnr 511-3619-08

(skötselområde 1) medföra att vattnet rinner långsammare genom vattendraget, som genom skötselåtgärderna även blir bredare och mångformigare. Detta bör medföra att torrperioder med lägre vattenföring blir mindre kritiska för Öjenäsbäckens organismsamhälle.

Det tredje alternativet är en kompromiss mellan de två första. Vattenregimen blir mer naturlig, men vandringshindret kvarstår. Denna lösning kräver fortsatt tillsyn, dock inte lika mycket som alternativ 1.

Länsstyrelsen har för avsikt att vidare utreda möjligheten att riva ut befintlig damm och ersätta denna med en naturlig tröskel av stenmaterial ca 60 meter norr om nuvarande damm. Åtgärdens tillåtlighet utifrån allmänna och enskilda intressen provas av miljödomstolen. Tills frågan om utrivning är avgjord sköts dammen på samma vis som tidigare enligt alternativ 1.

3.4.3 Uppföljning

Efter genomförda åtgärder mäts vattenföringen över en längre tidsperiod. Om det visar sig att vattenföringen inte är tillfredsställande bör utformningen eller skötseln av bäckens inlopp justeras för att bättre uppfylla kvalitetsmålen.

3.5 Skötselområde 5: Friluftslivsanordningar

Området utgörs av anordningar som syftar till att underlätta allmänhetens tillgänglighet till naturreservatet. Vid dammläget i Gretjärnet finns idag en större vändplan med grillplats och stockbänkar. Vandringsleden korsar Öjenäsbäcken vid Gretjärnet, vid en tidigare överfart ungefär mitt i reservatet och vid den fornlämningsklassade bron strax norr om riksvägen. Lokaliseringen av anordningarna redovisas i figur 2.

3.5.1 Kvalitetsmål

Parkeringsplats, rastplats, informationstavlor och vandringsled ska finnas inom naturreservatet med lokalisering enligt figur 2. Den stensatta bron som även används som vandringsled ska hållas fri från igenväxningsvegetation. Vägskyltning ska finnas från riksväg 61 till naturreservatets entré. Anordningarna ska regelbundet underhållas och vara i gott skick.

3.5.2 Åtgärder

Parkeringsskylt, informationsskylt och rastplats anordnas vid dammen i Gretjärnet, området utgör entré till naturreservatet. Informationsskylt anordnas vid reservatets södra del. Vandringsled anläggs som en rundslinga kring Öjenäsbäcken med utgångspunkt vid entrén. Den gamla grusvägen underhålls ej, men används som vandringsled. När nya vägar anlagts stängs grusvägen för fordonstrafik med bom eller annan lämplig konstruktion. Den stensatta bron röjs från igenväxningsvegetation vid behov. Vägskyltning ordnas från riksvägen till reservatsentrén.

3.5.3 Uppföljning

Anordningarnas skick och funktion ses regelbundet över och åtgärdas vid behov.

Figur 2. Karta med friluftslivsanordningar och broar. Svart prickig linje markerar vandringsled.

4 Uppföljning

Här listas de åtgärder inom naturreservatet som åligger förvaltaren att följa upp. Observera att undersökningar avseende flodpärlmussla, bottenfauna, vattenkemi och fiskfauna genomförs enligt program för regional miljöövervakning och inom kalkningens effektuppföljningsprogram och bör samordnas med dessa.

4.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Förvaltaren ansvarar för dokumentation av vilka åtgärder som genomförts, vem som utfört dem samt när de genomförts.

I den årliga dokumentationen bör följande ingå:

- Skötsel av rastplats, informationsskyltar, vägs skyltar och vandringsled
Vad har genomförts i vilka områden och hur stor var tidsåtgången.

- Skötselåtgärder i skogsbestånd

Vilka skötselåtgärder har genomförts och med vilken metodik, var har de genomförts och hur stor var tidsåtgången.

- Skötselåtgärder i vatten

Vilka skötselåtgärder har genomförts och med vilken metodik, var har de genomförts och hur stor var tidsåtgången. Vid skötselåtgärder som påverkar förekommande flottningslämningar ska dokumentation ske före och efter genomförande av åtgärder.

4.2 Uppföljning av kvalitetsmål

Förvaltaren ansvarar för att samordna uppföljning enligt påbörjade tidsserier avseende flodpärlmussla (var 3:e år), vattenkemi (minst årligen), bottenfauna (årligen) och fiskfauna (vartannat år). Förutom dessa undersökningar kan även biotopkarteringsmetodiken användas för att följa upp effekten av biotopvårdsåtgärder i vatten med avseende på t.ex. rensningsgrad, förekomsten av död ved och områdets innehåll av lekplatser, uppväxtområden och ståndplatser för öring. Efter slutförda skötselåtgärder i skogsbestånd (skötselområde 2) mäts volymen död ved, trädslagsfördelning och trädbeståndets skiktning. Löpande uppföljning av skick och funktion hos vägs skyltar, informationsskyltar, vandringsled, parkeringsplats och fornlämning genomförs.

5 Sammanfattning av planerade skötselåtgärder och uppföljningsinsatser

Skötselåtgärd	När	Skötselområde
Markvård		
Biotopvård/flottledsåterställning	Under en flerårsperiod med början 2011	1
Ringbarkning och luckhuggning av gran	Årligen under ca 5 år fr.o.m. 2011	1 och 2
Utrivning/ombyggnad av dammen vid Gretjärnet	Efter utredning	4
Rivning av bäverdämmen och fällfångst eller jakt på bäver	Vid behov	1
Anläggningar för friluftslivet		
Informationstavlor	2010	5
Vandringsled	2010	5
Underhåll av skyltar och leder	Årligen	5
Röjning av vegetation vid fornlämning	Vid behov	5
Underhåll, rastplats och information	Årligen	5
Stängning av grusväg	Efter att nya vägar anlagts	5
Vägskyltning	Vid behov	
Uppföljning/inventering		
Flodpärlmussla	Var tredje år	1
Vattenkemi	Varje år eller oftare	1
Fiskfauna	Vartannat år	1
Bottenfauna	Varje år	1
Biotopkartering	Efter avslutade biotopvårdsåtgärder	1
Mätning av mängden död ved, trädslagsfördelning och skiktning	Efter genomförda åtgärder	2
Mätning av vattenföring vid inloppet	Efter genomförd åtgärd	4

6 Genomförd dokumentation

Vattenkemiska undersökningar, kalkdatabasen

Bottenfauna, utdrag ur bottenfaunaraapporter 2004-2008

Regional miljöövervakning av Flodpärlmussla 1996-2009

Elfiskeundersökningar, kalkdatabasen och elfiskeregistret

Inventering i fält

Naturvård
Tomas Axelsson

Öjenäsbäcken

**Beskrivning av ett flodpärlmusselförande vattendrag i
västra Värmland, Arvika kommun**

Naturvård

Bakgrund

Inom ramen för de av riksdagen 16 antagna miljökvalitetsmålen, ingår som ett delmål i miljömålet *Levande sjöar och vattendrag* att skydda värdefulla sjöar och vattendrag från exploatering. Länsstyrelsens uppdrag är att skydda de mest värdefulla sjöarna och vattendragen med lämpligt skyddsinstrument. Öjenäsbäcken har inom miljömålsarbetet utpekats som ett nationellt särskilt värdefullt vatten av Naturvårdsverket och Fiskeriverket. Öjenäsbäcken ingår också i nätverket Natura 2000 p.g.a. vattendragets höga limniska kvalitéer. Öjenäsbäcken hyser bl.a. hotade bestånd av flodkräfta (*Astacus astacus*) och flodpärlmussla (*Margaritifera margaritifera*) samt skyddsvärda bestånd av öring (*Salmo trutta*). Öjenäsbäcken är belägen i västra Värmland mellan Arvika och Åmotfors i en trakt med flera vattendrag som ur ett naturvårdsbiologiskt perspektiv är mycket intressanta p.g.a. sina höga naturvärden.

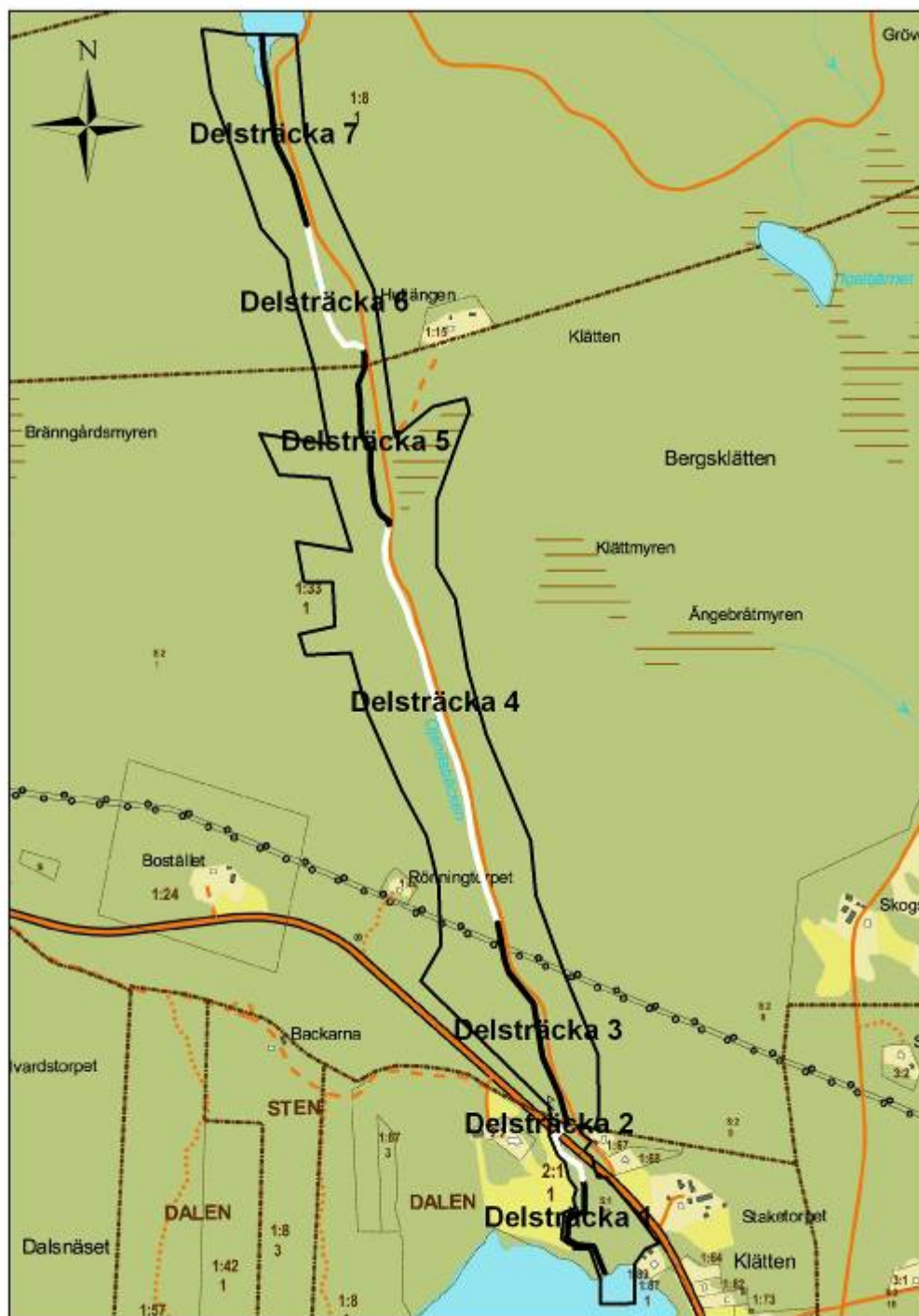
Områdesbeskrivning

Naturreseptatet beskrivs här i två delar. Den första delen behandlar olika sträckor av Öjenäsbäcken och den andra delen behandlar omgivande marker. I de fall behov finns av åtgärder anges dessa under respektive områdesbeskrivning.

Naturvård

Öjenäsbäcken

Öjenäsbäcken har delats in i sju delsträckor enligt nedanstående karta.

Figur 1. Kartbild med delsträckor i Öjenäsbäcken.

Naturvård

Delsträcka 1- Från mynningen i Nysockensjön till första strömsträckan.

Lugnflytande och väl beskuggad sträcka kantad av lövträd. Bottensubstratet domineras av finkorniga partiklar (silt). Sträckan är viktig som transportsträcka för uppströms lekvandrande öring. Mynningen i sjön kan vara viktig för övervintrande fåglar.

Delsträcka 2 - Från första strömsträckan till stenbron.

Strömmande sträcka på båda sidor av rv61 som delas av en vägtrumma. Nedströms riksvägen finns en strömmande sträcka med lekgrus och uppväxtmiljöer för öring som omges av gråal och är väl beskuggad. Flodpärlmussla förekommer inom sträckan på båda sidor riksvägen. Sträckan är påverkad av flottledsrensning. Grova strukturer finns men inslaget av dessa kan förstärkas.

Förslag till åtgärder

För att förbättra passerbarheten för fisk och andra organismer kan området vid vägtrummans mynning trösklas. Sten finns utplacerad på några ställen i trumman, dock spolats dessa ur vid höga flöden. Mer lekgrus, grov sten och död ved tillförs strömsträckan nedströms vägtrumman för att förbättra miljön ytterligare.

Figur 2. Miljöbild delsträcka 2.

Naturvård

Delsträcka 3 - Från gamla stenbron till knipaforsen.

Detta är den sträcka som hyser flest antal flodpärlmusslor i Öjenäsbäcken och antalet musslor har ökat på sträckan de senaste tio åren. Antingen beror detta på att förutsättningarna för flodpärlmussla är väldigt goda på lokalen och att populationen därför har ökat, eller på att musslor har driftat hit från uppströms belägna sträckor p.g.a. stress i form av t.ex. sedimentation, grumling eller höga vattentemperaturer. En stor andel små flodpärlmusslor (<50 mm) förekommer. Vattnet är strömmande och alla partikelstorlekar utom grova block finns representerade. Strax norr om stenbron, som markerar äldre tiders vägsträckning, finns ett djupare parti som är lämpligt för större öringindivider och möjligtvis som vinterståndplats. Norr därom finns en anlagd lekbotten. Uppströms lekbotten har vattnet skapat en sidofåra som utgör en bra uppväxtmiljö för unga öringindivider. Ytterligare djuphålor förekommer längre norrut på sträckan, bl.a. vid kraftledningen förekommer ett smalare, djupare parti som sannolikt är en lämplig ståndplats för större öringar. I övrigt är sträckan till större delen relativt bred och grund. Sträckan är påverkad av flottledrensning, speciellt tydligt framgår detta på vissa partier som är tämligen raka och bitvis timmerskodda i strandkanten. Parallellt med övre delen av sträckan finns vad som sannolikt är en äldre sidofåra eller en äldre sträckning av Öjenäsbäcken. Troligen har denna stängts av i samband med inrättandet av flottled i början av 1900-talet. I nedre delen av den gamla sidofåran förekommer idag en våtmark som under delar av året är översvämmad, denna fungerar även som sedimentfälla för avrinning från det närbelägna stigningsfältet på riksvägen. Strax uppströms kraftledningen återfinns den s.k. knipaforsen, där bäcken rinner över berghällar som möjligen har sprängts ur för att underlätta timmerflottning. Vid knipaforsen finns det stängda inloppet till den gamla sidofåran. Flera områden med naturliga lekbottnar finns. Mycket täta musselbankar förekommer på ett par ställen, främst strax söder om kraftledningen. Den trädbevuxna omgivningen sluttar till största delen brant ned mot bäcken, beskuggningen är bra på sträckan.

Förslag till åtgärder

Att öppna den gamla sidofåran i dess hela längd är inte aktuellt. Detta p.g.a. våtmarken som uppstått, som idag utgör ett reningsfilter för tillrinnande vatten från riksvägens stigningsfält. Dock kan den övre delen av sidofåran (ned till kraftledningen) eventuellt öppnas. Detta skulle medföra dels att fiskvandring förbi den s.k. knipaforsen underlättas, dels att en värdefull vattenmiljö återskapas. På de rakare delarna av sträckan utplaceras grova stenar, block och grövre bitar av död ved i vattendraget för att öka mångformigheten och möjliggöra fler öringrevir. Timmerskoning omplaceras för att öka strandflikigheten och mångformigheten. Tidigare anlagda lekbottnar renoveras vid behov.

Naturvård

Delsträcka 4 - Från knipaforsen till södra delen av sumpskogsområdet

Sträckan i stort är strömmande och bottensubstratet består av alla dimensioner från grus till block. Hela sträckan är påverkad av uträtning från flottningsepoken, men sannolikt har även vissa förändringar av vattenfåran gjorts då skogsbilvägen byggdes. Upprensad sten- och blockmaterial förekommer i anslutning till vattendraget. Omgivningen är ganska brant, dock förekommer ett par flackare ställen vilket möjliggör skapande av sidofårar. Omgivande skogsmark är väl sluten och ger bra skugga. En anlagd lekbotten finns strax norr om knipaforsen. Flodpärlmussla förekommer, dock inte med samma täthet som på föregående sträcka. Vid en äldre, övergiven, bäverdamm har bäcken tagit en ny väg och skapat ett skredärr. Här har även lekgrus spolats fram.

Förslag till åtgärder

För att återge sträckan en mer naturlig karaktär återförs stenmaterial och död ved till bäcken. Bäckens lopp kommer härigenom att breddas och miljön förbättras för bl.a. öring och flodpärlmussla. För att kompensera tidigare uträtningar kan sidofårar öppnas eller nyskapas på lämpliga ställen.

Delsträcka 5 - Lugnflytande sträcka genom tidigare kulturmark

Sträckan är flackare än övriga delar av Öjenäsbäcken. Bävern har tidigare varit verksam i området, både hyddor och dammrester återfinns på sträckan. Då omgivande mark tidvis översvämmas är krontäckningen och beskuggningen bristfällig, vilket bäverns aktiviteter ytterligare bidragit till. Denna sträcka kan utifrån ovan nämnda förhållanden vara problematisk sommartid vid lågvattenföring, då stora mängder vatten avdunstar och vattentemperaturen ökar. Sträckans botten domineras av finpartikulärt material. Enstaka flodpärlmusslor förekommer. Djupet på denna sträcka är generellt större än på andra sträckor, vilket gör den lämplig för större öringindivider.

Förslag till åtgärder

Skötselinsatserna på sträckan bör inriktas mot att vid behov riva bäverdämmen och låta mängden beskuggande vegetation öka runt vattendraget. Enstaka grövre bitar av död ved och sten kan utplaceras i vattnet för att göra miljön mer varierad och skapa fler ståndplatser för öring.

Naturvård

Delsträcka 6 - Från s-kurvan och ca 200 meter norrut

Strömmande sträcka som rinner genom ett område som enligt jordartskartan domineras av svallsediment (sand). Biotopvård har genomförts, stenar och död ved skapar en varierad miljö. Anlagda lekbottnar finns. Djuphålor som är lämpliga för stor lekfisk och som vinterståndplats förekommer i s-kurvan. Dessa djuphålor påstås vara källmatade, vilket inte är omöjligt, då utströmningsområden för grundvatten även förekommer i strandzonen. Det sandiga materialet är lättroderat. På vissa ställen i kurvan tar bäcken delvis underjordiska vägar, vilket sannolikt kommer att medföra att bäckfåran på naturlig väg förändras med tiden. Norr om kurvan är bäcken relativt bred och ger ett relativt naturligt intryck. Denna del av sträckan är lämplig uppväxtmiljö för öring. Parallellt med övre delen av sträckan har en eller flera sidofåror tidigare funnits, vilket syns såväl i terrängen som på historiska kartor från 1800-talet. Inloppet till denna del har stängts av med från bäcken upprepansat stenmaterial. Omgivningen på f.f.a. den östra sidan av bäcken är flack. Delar av närområdet har tidigare varit spannmålsåker, men utgör idag ett nygallrat granbestånd. Beskuggningen är bra och flodpärlmussla förekommer på sträckan.

Förslag till åtgärder

Här finns god potential att återskapa ett delområde med en eller flera sidofåror (kvillområde). Inloppet till den gamla sidofåran öppnas. Möjligtvis behöver en eller flera äldre fåror delvis grävas ur för att återge delområdet dess ursprungliga karaktär.

Figur 3. Miljöbild sträcka 6. Sammanflödet med den stängda sidofåran syns till höger i bilden.

Naturvård

Delsträcka 7 - Från föregående sträcka upp till Gretjärnet

Större delen av sträckan är tydligt flottledsrensad, med rejäla vallar av sten vid bäckens sida. Loppet är p.g.a. rensningen tämligen rakt, smalt och likformigt. Sträckans översta del, nedströms dammen, är dock i förhållandevis naturligt skick och kan användas som målbild för resten av sträckan. En jämförelse med historiska kartor visar att bäcken vid 1800-talets senare hälft hade ett avsevärt mer varierat lopp jämfört med dagsläget. Omgivningen är ganska brant, dessutom ligger vägbanken nära, varför det sannolikt är svårt att genomföra alltför långtgående restaurering. Sträckan är väl beskuggad. Flodpärlmusslor förekommer glest. Vid Gretjärnets utlopp finns en damm som tidigare har använts i timmerflottningssyfte. Denna utgör idag vandringshinder. Vattenföringen i bäcken kan regleras med hjälp av sättnare.

Förslag till åtgärder

Stenmaterial från rensningsvallar återförs till bäcken för att öka bredd och mångformighet. Även död ved tillförs. Dammens framtid får avgöras efter hydrologiska utredningar. Om passerbarhet för fisk och en gynnsam vattenregim kan uppnås med annan mindre tillsyns- och skötselkrävande konstruktion så är det möjligt att dammens konstruktion förändras eller rivs.

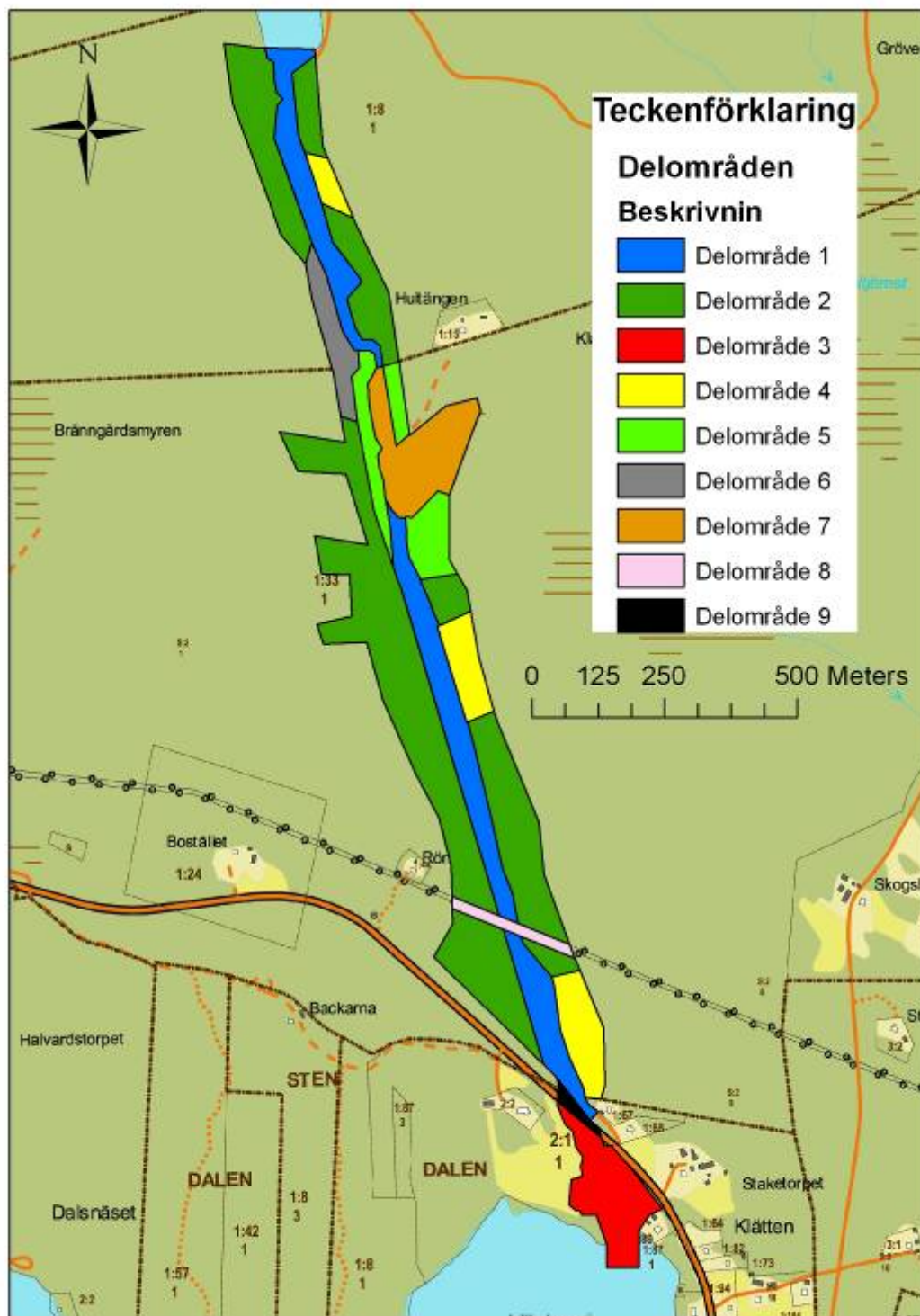

Figur 4. Rensat och timmerskott parti från delsträcka 7.

Naturvård

Omgivande marker

Den mark som ingår i naturreservatet och som omger Öjenäsbäcken har delats in i nio delområden enligt nedanstående karta.

Figur 5. Karta med delområden inom Öjenäsbäckens naturreservat.

Naturvård

Delområde 1 - Öjenäsbäckens närområde (blå markering)

Delområdet utgörs av den närmast Öjenäsbäcken belägna skogsmark som ingår i naturreservatet. Gran är det dominerande trädslaget, men detta område utmärker sig från övrig omgivande skogsmark genom ett i jämförelse större inslag av lövträd och död ved. Inslaget av lövträd varierar inom delområdet från enstaka träd till mindre rent lövdominerade bestånd. Förekommande trädarter är förutom den dominerande granen är främst björk, gråal, rönn, hägg, asp, enstaka sälgbuketter samt någon lönn. Markvegetationen är påverkad av rörligt grundvatten, som har sina utströmningsområden vid flera platser inom delområdet. Gullpudra, strutbräken, trolldruva, blåsippa, ormbär, skogstry, fläder, hultbräken, kråklöver, vattenklöver, missne och vedtrappmossa är exempel på arter som påträffas inom delområdet.

Förslag till åtgärder

Skötselåtgärderna inom området bör inriktas mot att ringbarka och fälla gran för att öka inslaget av död ved. Syftet är att bäckens närområde ska förse Öjenäsbäcken med ett kontinuerligt tillskott av död ved över tiden och att öka inslaget av lövträd. I första hand ringbarkas eller kapas granar kring trängda lövträd.

Delområde 2 – Ca 50-årig granskog (mörkgrön markering)

Områdena utgörs av slutna, relativt likåldrig granskog runt ca 50 år på mark med mycket hög bonitet. Död ved i form av torrakor och lågor förekommer mycket sparsamt. Områdena domineras av gran, dock förekommer enstaka exemplar av tall, björk, gråal, rönn, säl, asp och hägg. Inslaget av lövträd tilltar närmare vattendraget. Markfuktigheten varierar från torra håll- och blockmark till mer fuktiga partier. Alla delområdena sluttar åt väster eller öster. Fält- och bottenskikt är klent eller ej utbildat i större delen av områdena. I de fall dessa skikt förekommer utgörs de främst av blåbär, harsyra, vitsippa, blåsippa och smultron i fältskiktet samt husmossa, cypressfläta och Sphagnum spp i bottenskiktet. Några mindre biflöden som endast är vattenförande under delar av året korsar områdena. Delområdena är inkluderade i reservatet för att utgöra skyddszon för vattendraget och för att avverkning av dessa områden sannolikt skulle medföra kraftig negativ påverkan på Öjenäsbäckens vatten- och bottenkvalitet. Områdena hyser i dagsläget inga större naturvärden, men bedöms på sikt och med anpassade skötselåtgärder kunna utvecklas mot ett naturskogsliknande tillstånd.

Förslag till åtgärder

För att påskynda utvecklingen mot ett mer naturskogsliknande tillstånd i området genomförs luckhuggningar och ringbarkning av gran. Förekommande tallar och lövträd sparas och friställs.

Naturvård

Delområde 3 – Ca 50-årig lövskog (röd markering)

Snårig lövdominerad skog på mark med hög bonitet. Björk, hägg och gråal är de vanligaste arterna, dessutom förekommer rönn och asp. Gran och tall förekommer fläckvis tätt. Området ger intryck av att ha varit mer öppet tidigare men är nu igenvuxet. I busk- och fältskiktet förekommer bl.a. hallon, vinbär, ormbunkar, skogssäv, älggräs, humleblomster, kabbeleka, vitsippa och harsyra. Enstaka torra tallar och granar förekommer. Tillgången av lågor är begränsad. En kallkälla förekommer i området, ett dike löper från denna och söderut. Delar av området har sannolikt varit fuktigare innan källområdet dikades. Genom södra delen av området löper en stig med bro över Öjenäsbäcken.

Förslag till åtgärder

Området bibehålls i väsentligt oförändrat skick med dominans av lövträd. Barr kan ringbarkas eller avverkas för att behålla områdets lövträdsdominans. Stig och bro underhålls vid behov.

Delområde 4 – Hygge med lövföryngring (gul markering)

Delområdet utgörs av tre hyggen med stort uppslag av löv. Främst björk, rönn, al och någon enstaka sälg förekommer. Boniteten är hög, vilket sannolikt ger goda förutsättningar för utveckling mot ett lövdominerat skogsbestånd, dock är mycket fortfarande i beteshöjd.

Delområde 5 – Ung granskog (ljusgrön markering)

Området består av ca 20 år gammal planterad granskog på mark med hög bonitet. Bestånden är täta och svåra att passera.

Delområde 6 - Brantområde (grå markering)

Väster om Öjenäsbäcken finns detta brant sluttande delområde där vissa delar utgörs av rena stup. De delar som inte är fullt så branta och kläs av vegetation domineras av tall, en och ljung. Området erbjuder viss utsikt.

Delområde 7 – Igenväxningsvegetation på f.d. kulturmark (orange markering)

Detta sankta område har enligt historiska kartor, t.ex. häradsekonomska kartan 1883, tidigare varit uppodlad mark i form av åker och äng i anslutning till torpet vid Hultängen. Idag delas området av en skogsbilväg. Området har planterats med gran som har dött till följd av

Naturvård

vattenståndsfluktuationer, bl.a. genom bäverns dämningar. Följaktligen finns här gott om död ved, dock främst av klenare dimensioner. Björk är det trädslag som är vanligast i området. Väster om vägen är krontäckningen glesare och inslaget av igenväxningsvegetation är större. Rester av både dammar och hyddor av bäver förekommer i området. Marken täcks på båda sidor av vägen av igenväxningsvegetation t.ex. skogssäv, flaskstarr, fräkenarter, älggräs, kråklöver, topplösa och kabbeleka. Då trädskiktet bitvis är mycket klen utvecklat är beskuggningen dålig. Samtidigt är vattendraget lugnflytande på denna sträcka, vilket kan medföra ogynnsamt höga vattentemperaturer och förhöjd avdunstning under varma sommardagar.

Delområde 8 - Kraftledningsgata (rosa markering)

Kraftledningsgata för luftledning i naturreservatets södra del.

Delområde 9 – Vägområde riksväg 61 (svart markering)

Området utgörs av ett parti av riksväg 61 med närmsta omgivning mellan Arvika och Åmotfors.

HUR MAN ÖVERKLAGAR LÄNSSTYRELSENS BESLUT

VAR SKALL BESLUTET ÖVERKLAGAS	Länsstyrelsens beslut kan skriftligen överklagas hos regeringen, Miljödepartementet .
VAR INLÄMNAS ÖVERKLAGANDET	Er skrivelse skall inlämnas/skickas till Länsstyrelsen och inte till regeringen.
TID FÖR ÖVERKLAGANDE	Skrivelsen måste ha kommit in till Länsstyrelsen inom tre veckor från den dag Ni fick del av beslutet , annars kan Ert överklagande inte tas upp till prövning.
HUR MAN UTFORMAR SITT ÖVERKLAGANDE M M	I skrivelsen skall Ni - tala om vilket beslut Ni överklagar, t ex genom att ange ärendets nummer (diarienumret) - redogöra för hur Ni anser att beslutet skall ändras Ni bör också redogöra för varför Ni anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt. Ni kan givetvis anlita ombud att sköta överklagandet åt Er. Behöver Ni veta mer om hur Ni skall gå till väga, så ring eller skriv till Länsstyrelsen.
ÖVRIGA HANDLINGAR	Om Ni har handlingar eller annat som Ni anser stöder Er ståndpunkt, så bör Ni skicka med det.
UNDERTECKNA ÖVERKLAGANDET	Er skrivelse skall undertecknas och namnteckningen förtydligas. Uppge också postadress samt telefonnummer där Ni kan nås dagtid.